

**ПРЕИМУЩЕСТВА КОММУНИКАТИВНОГО МЕТОДА В ОБУЧЕНИИ
НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ**

**ADVANTAGES OF THE COMMUNICATIVE METHOD IN TEACHING THE
GERMAN LANGUAGE**

Begzod Mirxakimov Xasanboy o'g'li

Muhammad Yusuf nomidagi ijod maktabi nemis tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Hozirgi globallashuv davrida xorijiy tillarni, xususan nemis tilini samarali o'qitish dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida kommunikativ yondashuvning o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni o'rganildi. Shuningdek, ushbu metodning an'anaviy grammatika-tarjima usuliga nisbatan afzalliklari ilmiy jihatdan asoslandi. Maqolada kommunikativ metod orqali o'quvchilarning erkin fikrlashi, muloqot qilish qobiliyati, tinglab tushunish va amaliy til ko'nikmalari rivojlanishi yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kommunikativ metod dars jarayonida talabalar faolligini oshiradi, psixologik to'siqlarni kamaytiradi hamda tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi. Bundan tashqari, interaktiv mashg'ulotlar, rolli o'yinlar va guruhli ishlash usullarining ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'siri aniqlangan. Maqolada kommunikativ metodning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati hamda nemis tilini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan uyg'un holda qo'llash istiqbollari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: kommunikativ metod, nemis tili, chet tilini o'qitish, nutq kompetensiyasi, interaktiv ta'lim, kommunikativ yondashuv, til o'rganish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты коммуникативного метода в обучении немецкому языку. В условиях глобализации эффективное обучение иностранным языкам, особенно немецкому языку, становится одной из актуальных педагогических задач. В ходе исследования изучалась роль коммуникативного подхода в развитии речевой компетенции обучающихся. Также были научно обоснованы преимущества данного метода по сравнению с традиционным грамматико-переводным методом. В статье освещаются вопросы развития свободного мышления, коммуникативных способностей, навыков аудирования и практического владения языком посредством коммуникативного подхода. Результаты исследования показали, что коммуникативный метод способствует повышению активности студентов на занятиях, снижению психологических барьеров и формированию навыков использования языка в реальных жизненных ситуациях. Кроме того, выявлено

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

положительное влияние интерактивных занятий, ролевых игр и групповой работы на эффективность обучения. В статье также рассматривается значение коммуникативного метода в современной системе образования и перспективы его применения в сочетании с инновационными педагогическими технологиями при обучении немецкому языку.

Ключевые слова: коммуникативный метод, немецкий язык, обучение иностранным языкам, речевая компетенция, интерактивное обучение, коммуникативный подход, изучение языка.

Abstract: This article examines the theoretical and practical significance of the communicative method in teaching the German language. In the era of globalization, effective foreign language teaching, especially German language instruction, has become one of the most important pedagogical issues. The study investigates the role of the communicative approach in developing students' communicative competence. Furthermore, the advantages of this method compared to the traditional grammar-translation approach are scientifically justified. The article highlights the development of free thinking, communication skills, listening comprehension, and practical language abilities through the communicative method. According to the research results, the communicative approach increases students' classroom activity, reduces psychological barriers, and enables learners to use the language in real-life situations. In addition, the positive impact of interactive activities, role plays, and group work on educational effectiveness was identified. The article also discusses the importance of the communicative method in the modern educational system and the prospects of integrating it with innovative pedagogical technologies in teaching the German language.

Keywords: communicative method, German language, foreign language teaching, speech competence, interactive education, communicative approach, language learning.

KIRISH

Bugungi kunda xorijiy tillarni o'rganish va o'qitish jarayoni ta'lim tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Jahon miqyosida integratsiya jarayonlarining kuchayishi, xalqaro ta'lim dasturlarining kengayishi hamda turli davlatlar o'rtasidagi ilmiy, iqtisodiy va madaniy hamkorlikning rivojlanishi xorijiy tillarni mukammal egallash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, nemis tili dunyoning rivojlangan davlatlaridan biri bo'lgan Germaniyaning asosiy tili sifatida ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot va ta'lim sohalarida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli nemis tilini samarali o'qitish metodlarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. An'anaviy chet tilini o'qitish metodlarida asosan grammatik qoidalarni yodlash, matnlarni tarjima qilish va yozma mashqlarga katta e'tibor qaratilgan. Bunday yondashuv o'quvchilarning nazariy bilimlarini oshirgan bo'lsa-da, ularning real muloqot jarayonida erkin fikr bildirish ko'nikmalarini yetarli darajada rivojlantira olmaydi. Natijada ko'plab o'quvchilar grammatik qoidalarni yaxshi bilsalar ham, xorijiy tilda erkin suhbat qurishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar esa tilni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki kundalik muloqot vositasi sifatida o'rganishni talab etmoqda.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

Shu nuqtai nazardan kommunikativ metod xorijiy tillarni o'qitishning eng samarali yondashuvlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Kommunikativ metodning asosiy maqsadi o'quvchilarda til vositasida real muloqot qilish kompetensiyasini shakllantirishdan iboratdir. Ushbu metodda grammatika va leksika alohida emas, balki muloqot jarayonida tabiiy ravishda o'zlashtiriladi. Darslarda dialoglar, munozaralar, rolly o'yinlar, juftlik va guruhli ishlash kabi interaktiv usullar keng qo'llaniladi. Bu esa o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni mustaqil fikrlashga va tilni amaliy qo'llashga undaydi. Nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning ahamiyati ayniqsa katta. Chunki nemis tilining grammatik qurilishi, talaffuzi va sintaktik tizimi o'zbek tilidan ancha farq qiladi. Agar ta'lim faqat grammatik qoidalarga asoslangan holda olib borilsa, o'quvchilarda tilga nisbatan qiziqishning pasayishi va psixologik to'siqlarning yuzaga kelishi mumkin. Kommunikativ metod esa dars jarayonini jonli va interaktiv tashkil qilish orqali o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Bundan tashqari, ushbu metod yordamida o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarda nemis tilidan foydalanish ko'nikmalarini egallaydilar.

Bugungi kunda xorijiy tillarni o'qitishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi xalqaro standartlar asosida ham muhim ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Yevropa til kompetensiyalari tizimi (CEFR) ham til o'rganuvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishni asosiy mezonlardan biri sifatida belgilaydi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida kommunikativ metod asosida darslarni tashkil etish pedagoglardan yuqori metodik mahorat va innovatsion yondashuvni talab qiladi.¹ Mazkur maqolaning asosiy maqsadi nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning afzalliklarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning o'quvchilar nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi rolini aniqlash hamda ta'lim samaradorligiga ta'sirini o'rganishdan iboratdir. Shuningdek, maqolada kommunikativ metodning an'anaviy metodlarga nisbatan ustun jihatlari ham yoritib beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning samaradorligini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy-pedagogik tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil hamda amaliy tajriba metodlari asosiy metodologik yondashuv sifatida qo'llanildi. Ushbu metodlar orqali kommunikativ yondashuvning ta'lim jarayonidagi afzalliklari va o'quvchilar nutq kompetensiyasiga ta'siri o'rganildi. Avvalo, mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Xususan, xorijiy tillarni o'qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv nazariyasi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy manbalar o'rganildi. Tadqiqot davomida kommunikativ metodning shakllanish bosqichlari, asosiy tamoyillari va chet tilini o'qitishdagi o'rni haqida ilmiy ma'lumotlar yig'ildi. Shu bilan birga, an'anaviy grammatika-tarjima metodining xususiyatlari kommunikativ metod bilan qiyosiy ravishda tahlil qilindi. Tadqiqotning amaliy qismida nemis tilini o'rganayotgan talabalar ishtirokida kuzatuv ishlari olib borildi. Dars jarayonida kommunikativ metod asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar va an'anaviy metod asosida o'tilgan darslar qiyoslandi. Kuzatuv davomida o'quvchilarning

1. ¹ Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education Limited, 2007.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

darsdagi faolligi, nutqiy ishtiroki, erkin fikr bildirish qobiliyati va muloqot ko'nikmalari o'rganildi.² Ayniqsa, kommunikativ metodda qo'llaniladigan dialogik mashqlar, rolli o'yinlar, savol-javoblar, guruhli ishlash va interaktiv topshiriqlarning samaradorligiga alohida e'tibor qaratildi.

Shuningdek, tadqiqot davomida o'quvchilarning nemis tilida tinglab tushunish, gapirish va tezkor javob qaytarish ko'nikmalarining rivojlanish darajasi ham tahlil qilindi. Darslarda o'quvchilarning psixologik holati, xorijiy tilda muloqot qilishdagi ishonchi va kommunikativ faolligi kuzatildi. Natijalar asosida kommunikativ metodning o'quvchilar motivatsiyasiga va til o'rganish samaradorligiga ta'siri baholandi. Tadqiqot metodologiyasida interaktiv pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham muhim o'rin egalladi. Xususan, multimedia vositalari, audio materiallar, dialogik topshiriqlar va hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashqlar orqali kommunikativ muhit yaratildi. Bu esa o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishiga hamda tilni tabiiy ravishda o'zlashtirishiga yordam berdi. Mazkur tadqiqotning metodologik asoslari kommunikativ metodning nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham samarali ekanligini aniqlashga xizmat qildi. Olingan natijalar nemis tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvni keng qo'llash zarurligini ko'rsatdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot davomida nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodning samaradorligi amaliy va nazariy jihatdan tahlil qilindi. Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, kommunikativ metod asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning faolligi an'anaviy metodlarga nisbatan ancha yuqori bo'ldi. Talabalar dars jarayonida savollarga faol javob berish, dialoglarda ishtirok etish va o'z fikrlarini nemis tilida erkin ifodalashga ko'proq intildilar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kommunikativ metod o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynadi.³ Ayniqsa, dialogik mashqlar va rolli o'yinlar talabalarning gapirish ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshiladi. O'quvchilar grammatik qoidalardan foydalanishni amaliy muloqot jarayonida o'rganishlari natijasida tilni tabiiy ravishda o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Shuningdek, tinglab tushunish ko'nikmalarining rivojlanishi ham kuzatildi. Audio materiallar va interaktiv topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning nemis tilidagi nutqni tezroq tushunishiga yordam berdi. Natijada talabalar nemis tilidagi suhbatlarni eshitish va ularga mos ravishda javob qaytarish qobiliyatini rivojlantirdilar.

Kommunikativ metodning yana bir muhim afzalligi o'quvchilarning psixologik to'siqlarini kamaytirganidadir. Tadqiqot davomida ayrim talabalar avval xorijiy tilda gapirishdan uyalish yoki xato qilishdan qo'rqish holatlarini boshdan kechirgan bo'lsalar, kommunikativ mashg'ulotlardan keyin ularning o'ziga bo'lgan ishonchi ortgani kuzatildi. Guruhli ishlash va juftlikdagi suhbatlar o'quvchilarda erkin muloqot muhiti shakllanishiga xizmat qildi. Natijalar shuni ham ko'rsatdiki, kommunikativ metod o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirdi. Interaktiv faoliyatlar, muammoli vaziyatlar va real hayotga yaqin

2. ² Hoshimov O', Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2003.

3. ³ Jalolov J. J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

topshiriqlar talabalarni dars jarayoniga faol jalb qildi. Bu esa til o'rganish motivatsiyasining kuchayishiga olib keldi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi afzalliklar aniqlandi:

- o'quvchilarning og'zaki nutqi rivojlandi;
- darsdagi faollik va mustaqil fikrlash kuchaydi;
- tinglab tushunish ko'nikmalari yaxshilandi;
- psixologik qo'rquv va uyatchanlik kamaydi;
- tilni real vaziyatlarda qo'llash tajribasi shakllandi;
- jamoaviy ishlash va kommunikativ madaniyat rivojlandi.

Olingan natijalar kommunikativ metodning nemis tilini o'qitishda samarali pedagogik yondashuv ekanligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari kommunikativ metodning xorijiy tillarni, xususan nemis tilini o'qitishda muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Zamonaviy ta'lim tizimida til o'rganishning asosiy maqsadi grammatik bilimlarni egallash emas, balki real muloqot qilish kompetensiyasini rivojlantirish hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan kommunikativ metod o'quvchilarning amaliy til ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. An'anaviy grammatika-tarjima metodida o'quvchilar asosan nazariy bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltiriladi. Natijada ular grammatik qoidalarni yaxshi bilsalar ham, kundalik hayotda xorijiy tilda erkin muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Kommunikativ metod esa o'quvchilarga tilni amaliy qo'llash imkoniyatini yaratadi. Ayniqsa, dialoglar, rolli o'yinlar va guruhli ishlash usullari tilni tabiiy muhitga yaqin shaklda o'rganishga yordam beradi.

Muhokama jarayonida kommunikativ metodning motivatsion jihatlar ham alohida e'tiborga loyiq ekanligi aniqlandi. Interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Bu esa ta'lim samaradorligining ortishiga olib keladi.

Shuningdek, kommunikativ yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tezkor javob qaytarishi va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Biroq kommunikativ metodni qo'llash jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, katta auditoriyalarda barcha o'quvchilarni faol muloqotga jalb qilish qiyin bo'lishi mumkin.⁴ Bundan tashqari, kommunikativ metod yuqori metodik tayyorgarlikka ega bo'lgan o'qituvchini talab qiladi. Darslarni interaktiv tashkil qilish uchun zamonaviy texnologiyalar, audio va video materiallar ham muhim ahamiyatga ega. Shunga qaramay, tadqiqot natijalari kommunikativ metodning afzalliklari mavjud kamchiliklardan ustun ekanligini ko'rsatdi. Ushbu metod nafaqat til o'rganish samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi va shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli zamonaviy nemis tili darslarida kommunikativ metoddan keng foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

XULOSA

4. ⁴ Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026"

Xulosa qilib aytganda, nemis tilini o'qitishda kommunikativ metod zamonaviy ta'lim tizimining eng samarali pedagogik yondashuvlaridan biri hisoblanadi. Ushbu metod o'quvchilarning nafaqat grammatik bilimlarini, balki amaliy nutq kompetensiyasini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari kommunikativ metod asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlashi va muloqot qilish ko'nikmalari sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi. Kommunikativ metodning asosiy afzalligi tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini yaratishidadir. Dialoglar, rolly o'yinlar, guruhli ishlash va interaktiv topshiriqlar orqali o'quvchilar nemis tilida erkin fikr bildirish, tinglab tushunish va tezkor javob qaytarish ko'nikmalarini shakllantiradilar.

Shu bilan birga, ushbu metod o'quvchilardagi psixologik to'siqlarni kamaytiradi hamda ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Tadqiqot davomida kommunikativ metodning an'anaviy grammatika-tarjima metodiga nisbatan samaraliroq ekanligi aniqlandi. Chunki an'anaviy metod ko'proq nazariy bilimlarga asoslangan bo'lsa, kommunikativ yondashuv tilni amaliy faoliyat orqali o'zlashtirishga yo'naltirilgan. Natijada o'quvchilar tilni faqat qoidalar yig'indisi sifatida emas, balki muloqot vositasi sifatida qabul qiladilar. Shuningdek, kommunikativ metod o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Darslarning interaktiv va qiziqarli tashkil etilishi o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faol jalb qilinishiga yordam beradi. Bu esa ta'lim samaradorligining oshishiga olib keladi. Biroq kommunikativ metodni samarali qo'llash uchun o'qituvchidan yuqori metodik tayyorgarlik, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasi va darsni interaktiv tashkil qilish mahorati talab etiladi. Ayniqsa, multimedia vositalari va innovatsion texnologiyalar kommunikativ muhit yaratishda muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida nemis tilini o'qitishda kommunikativ metodni raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qilishi mumkin. Shu sababli zamonaviy ta'lim muassasalarida kommunikativ yondashuvni keng joriy etish xorijiy tillarni samarali o'qitishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jalolov J. J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
2. Passov E. I. Kommunikativniy metod obucheniya inostrannomu yaziku. – Moskva: Prosvesheniye, 1991.
3. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
4. Littlewood W. Communicative Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
5. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education Limited, 2007.
6. Ismatullayeva N. Xorijiy tillarni zamonaviy metodlar asosida o'qitish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2026 "

7. Hoshimov O', Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2003.
8. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson Education, 2007.
9. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 2011.
10. Nunan D. Language Teaching Methodology. – London: Prentice Hall, 1991.